

Lespakket *Vrede kun je leren* Docentenhandleiding

Inleiding

Achter elke steen schuilt een persoonlijk verhaal...

Van iemand zoals jij

Met idealen en toekomstdromen

Vol energie om iets te betekenen

Geliefd door vrienden en familie

Er is één belangrijk verschil:

Zij stierven in oorlog

En jij kunt leven in vrijheid

Zij verdienen groot respect en waardering:

Vrede is niet vanzelfsprekend

Verantwoording

In dit lespakket maken leerlingen kennis met een nieuwe manier van herdenken. Ze worden gestimuleerd om na te denken waarom herdenken belangrijk is. Maar ook over wie wij herdenken en wie zij zelf herdenken. In dit lespakket wordt leerlingen gevraagd om persoonlijke verhalen te delen over hun beleving van oorlog, vrede en herdenken.

Het uitgangspunt van dit lespakket is dat leerlingen zelf ervaren wat herdenken is. Via deze beleving leren ze zelf keuzes maken en een mening vormen. Bovendien staat het lespakket stil bij de mensen die de vrijheid van Nederland voor ons bevochten hebben en daar een prijs voor hebben betaald. Niet alleen gedurende de Tweede Wereldoorlog, maar ook tijdens vredesmissies daarna, waarbij Nederlandse militairen zich hebben ingezet om de vrijheid en vrede voor andere landen te realiseren. Het lespakket laat leerlingen zien welke impact een dergelijke prijs heeft op de achterblijvers. En de generaties die daarop volgen.

Dit lespakket neemt leerlingen mee op ontdekkingsreis, zodat ze erachter komen wat voor hen van waarde is als het om herdenken gaat.

Achtergrond

Het lespakket is gebaseerd op de ervaring van leerlingen met het project Ereveld vol leven: een nieuwe manier van herdenken. Ereveld vol leven maakt gebruik van het gedachtengoed van Systemisch Werken. Het werken met representanten achter de graven zoals te zien is op het beeldmateriaal kenmerkt Systemisch Werken. Deze methode maakt op een eigen wijze duidelijk wat de sporen zijn van een oorlog. Hoe groot de impact op een mensenleven is en hoe deze impact wordt doorgegeven op de volgende generatie. En hoe de oorlog hierdoor nog steeds op een bepaalde manier onderdeel is van onze samenleving. Ook daarom moeten wij blijven herdenken.

Omdat Systemisch Werken een zorgvuldige en kundige aanpak vereist, hebben wij hiervoor de samenwerking gezocht met diverse opleidingsinstituten die expert zijn op het gebied van Systemisch Werken. Bij de ontwikkeling van het lespakket en de herdenking Ereveld Vol Leven is Phoenix Opleidingen (www.phoenixopleidingen.nl) en het Bert Hellinger Instituut Nederland (www.hellingerinstituut.nl) betrokken geweest. Bert Hellinger is de grondlegger

van Systemisch Werken en wij gebruiken elementen daarvan. Jan Jacob Stam, directeur en grondlegger van het Bert Hellinger Instituut Nederland, heeft in het voorjaar van 2018 een masterclass verzorgd over je persoonlijke houding en verhouding met Oorlog en Vrede. Hier waren ook studenten bij aanwezig, die hun stem lieten horen wat herdenken voor hen betekent.

De vragen en opdrachten uit het lespakket *Vrede kun je leren* vereisen geen kennis van Systemisch Werken. Je treft deze aan in de filmclips die horen bij de lesbrieven, maar de leerlingen gaan zelf geen Systemisch Werk doen. Mocht je de leerlingen wel graag een systemische ervaring meegeven dan kan je daarvoor een gastdocent uitnodigen van *Vrede kun je leren* met systemische ervaring.

Praktische informatie

Niveau

Deze lessen zijn ontwikkeld voor de bovenbouw van het Voortgezet Onderwijs, vanaf klas 3, voor alle niveaus.

Duur

Er zijn vijf lessen die ieder één lesuur duren:

1. Oorlog en vrede
2. Herdenken 2.0
3. Vredesmissies
4. De Erfenis van oorlog
5. Verzet

Lesmateriaal

Het lespakket bestaat uit verschillende onderdelen:

- Digitale clips: klassikaal te behandelen op het smartbord, maar ook in groepjes of individueel uitvoerbaar achter de computer of op de smartphone;
- Lesbrieven voor leerlingen: printbaar
- Docentenhandleiding: met leerdoelen, handvatten om onderwerpen in te leiden, antwoorden en extra verwerkingsopdrachten.

Kerdoelen

De inhoud van dit lespakket sluit goed aan bij de vakken Geschiedenis, Maatschappijleer en Burgerschap. In het lesmateriaal komen SLO-kerndoelen uit Nederlands, Mens en Maatschappij en aan bod.

Nederlands:

Kerdoel 5: De leerling leert in schriftelijke en digitale bronnen informatie te zoeken, te ordenen en te beoordelen op waarde voor hemzelf en anderen.

Kerdoel 6: De leerling leert deel te nemen aan overleg, planning, discussie in een groep.

Kerdoel 7: De leerling leert een mondelinge presentatie te geven.

Kerdoel 8: De leerling leert verhalen, gedichten en informatieve teksten te lezen die aan zijn belangstelling tegemoetkomen en zijn belevingswereld uitbreiden.

Mens en Maatschappij:

Kerdoel 36: De leerling leert betekenisvolle vragen te stellen over maatschappelijke kwesties en verschijnselen, daarover een beargumenteerd standpunt in te nemen en te verdedigen, en daarbij respectvol met kritiek om te gaan. Kerndoel 39 : De leerling leert een eenvoudig onderzoek uit te voeren naar een actueel maatschappelijk verschijnsel en de uitkomsten daarvan te presenteren.

Kerdoel 40: De leerling leert historische bronnen te gebruiken om zich een beeld van een tijdvak te vormen of antwoorden te vinden op vragen, en hij leert daarbij ook de eigen cultuurhistorische omgeving te betrekken.

Kerdoel 47: De leerling leert actuele spanningen, conflicten en oorlogen in de wereld te plaatsen tegen hun achtergrond, en leert daarbij de doorwerking ervan op individuen en samenleving (nationaal, Europees en internationaal), de grote onderlinge afhankelijkheid in de wereld, het belang van mensenrechten en de betekenis van internationale samenwerking te zien.

Burgerschap

Het lesproject draagt bij aan het werken aan de houdingen, vaardigheden, kennis en inzicht op het gebied van 'democratie', 'participatie' en 'identiteit'. Zoals bijvoorbeeld: 'Bewustzijn ontwikkelen t.a.v. het omgaan met de verhouding tussen individuele belangen en algemene belangen'. 'Standpunten uiten, toelichten en uitwisselen in discussie en dialoog' en 'Zich inleven in situaties waarin mensen hun recht op (de ontwikkeling van) een eigen identiteit wordt ontzegd. (Bron: SLO,

<http://downloads.slo.nl/Documenten/doelen-burgerschapsonderwijs-en-mensenrechteneducatie-voor-het-schoolecurriculum.pdf>)

Nuttige links:

www.4en5mei.nl

www.tweedewereldoorlog.nl

www.oorlogsgravenstichting.nl

www.annefrank.org

www.entoen.nu

www.defensie.nl

www.schooltv.nl

Achtergrondinformatie

De ontdekkingsreis start op Nationaal Ereveld in Loenen, dit wordt beheerd door de Oorlogsgravenstichting. Zij dragen zorg voor de Nederlandse oorlogsgraven in de vorm van onderhoud, maar ook in het vertellen van de verhalen die achter elke steen schuilgaan. De Oorlogsgravenstichting is opgericht in 1946. Deze stichting beheert meerdere erevelden in Nederland en de rest van de wereld. Meer informatie hierover vindt u op:

www.oorlogsgravenstichting.nl.

In juni 2015 is Nationaal Ereveld in Loenen door een groep leerlingen uit het voortgezet onderwijs bezocht. Van dit bezoek zijn verschillende reportages gemaakt. Deze zijn verwerkt tot de clips die het uitgangspunt vormen van deze lessenreeks. De leerlingen in de klas reizen op deze manier mee met de leerlingen die het ereveld bezocht hebben. Hierdoor kunnen zij zich spiegelen aan de ervaringen van andere leeftijdsgenoten.

De presentatie van de reportages is in handen van Sophie Hillbrand en Filemon Wesselink.

Het lesmateriaal *Vrede kun je leren* sluit aan bij het project Ereveld vol leven en is ontwikkeld door de initiatiefnemers van Ereveld vol leven.

www.ereveldvolleven.nl

Module 1: Oorlog en vrede

In deze les staan leerlingen stil bij oorlog en vrede. Ze bekijken een introductiefilmpje over de 2e Wereldoorlog en andere, meer actuele oorlogen. Ze denken na over dilemma's waarmee je te maken zou kunnen krijgen in een oorlog en onderzoeken het begrip oorlog en de gevolgen daarvan aan de hand van een klassikale mindmap. Tot slot maken ze een begin aan een eigen stamboom die terug gaat tot hun overgrootouders en waarin ze aangeven wie van hun familie oorlog heeft meegemaakt. Deze stamboom nemen ze mee naar huis om hem daar, met behulp van bijvoorbeeld ouders, verder af te maken.

Leerdoelen

- Leerlingen weten welke impact de Tweede Wereldoorlog op Nederland heeft gehad.
- Leerlingen associëren op het begrip oorlog en onderzoeken wat oorlog voor hen zou kunnen betekenen
- Leerlingen kijken naar hun eigen familieachtergrond en onderzoeken wie van hun ouders of grootouders de oorlog heeft meegemaakt en welke impact dat heeft gehad.

Uitprinten voor de leerlingen:

Lesbrief 1

Inleiding

Leid de les klassikaal in door uit te leggen dat de komende vijf lessen gaan over oorlog en vrede en over herdenken, een nieuwe manier van herdenken.

Stel de vraag waarom het belangrijk is om na te denken over de impact van oorlog en vrede op mensen.

Deel 1 (15 minuten)

Keuzes maken in oorlogssituaties

Opdracht 1: Introductieclip

Leerlingen bekijken de Introductieclip

Sophie Hilbrand vertelt dat mensen tijdens een oorlog voor dilemma's en keuzes komen te staan die je nu moeilijk kan voorstellen.

De leerlingen vinden op hun lesbrief drie dilemma's die in een oorlog voor zouden kunnen komen: